

DOGOTERAPIA JAKO JEDNA Z FORM PRACY Z DZIECKIEM Z PROBLEMAMI

Czym jest dogoterapia?

Dogoterapia jest elementem wspomagającym rehabilitację osób niepełnosprawnych. Spośród wielu definicji skupię się na sformułowanej przez Fundację Przyjaciół. Ten typ pracy określa, jako terapię kontaktową z udziałem psów. Polega ona na wykorzystaniu bezpośredniego kontaktu ze zwierzęciem – psem terapeutą w terapii osób niepełnosprawnych. Cechą charakterystyczną bezpośredniego kontaktu jest wytworzenie specyficznej reakcji między pacjentem a psem terapeutą.

Za twórcę dogoterapii uważa się Borisa M. Levinsona, amerykańskiego psychologa pracującym z dziećmi w podejściu psychoanalitycznym. Levinson przychodził do pracy ze swoim psem, który dopiero po zakończonej pracy opuszczał wraz z nim gabinet.

W roku 1961 na konferencji Stowarzyszenia Amerykańskiego przedstawił swoje pierwsze wnioski z obserwacji. Natomiast w roku 1964 opublikował artykuł, w którym po raz pierwszy zastosował określenie Pet Therapy przez co rozumie się terapię przy pomocy zwierząt.

W roku 2003 Fundacja Przyjaciół zorganizowała I konferencję poświęconą dogoterapii, pt: „Pozytywne oddziaływanie psów na zdrowie człowieka”. W listopadzie tegoż roku powstała w odzi Fundacja Ama Canem. Wydano również pierwszą w Polsce książkę „Dogoterapia – terapia kontaktowa z udziałem psów. Założenia i wykorzystanie w pracy z osobami niepełnosprawnymi”.

Agnieszka Popławska, autorka Programu Dogoterapii Przeznaczonego do Pracy z Dzieckiem Niepełnosprawnym wskazuje, że głównym celem programu dogoterapii jest przełamanie lęku dziecka przed psami, nawiązanie i pogłębienie jego kontaktu ze zwierzętami i na tej podstawie kształtowanie pozytywnych emocji dziecka. Ten kontakt ze zwierzętami to podstawa do dalszego usprawniania dziecka poprzez zajęcia z psami.¹

Kto może uczestniczyć w zajęciach dogoterapii?

W Polsce dogoterapię stosuje się wobec dzieci i młodzieży przejawiającej różne formy niepełnosprawności lub upośledzenia. Jest również proponowana dzieciom zdrowym. Grupę stanowią zwłaszcza dzieci przedszkolne i wczesnoszkolne. Jednakże zarówno dzieci, jak i młodzież dobrze funkcjonująca rzadziej uczestniczą w zajęciach dogoterapii.

Dogoterapia, jako metoda wspomagająca rehabilitację, może być z powodzeniem wykorzystywana w następujących zaburzeniach:

- mózgowe porażenie dziecięce,
- zespół Downa (dzieci i młodzież),
- autyzm dziecięcy oraz zaburzenia ze spektrum autyzmu (Zespół Aspergera, Zespół Retta),
- Alzheimer,
- stwardnienie rozsiane,
- upośledzenie umysłowe,

¹ Popławska A., 2004.

- niepełnosprawność ruchowa różnego pochodzenia,
- choroby psychiczne,
- choroby somatyczne,
- zaburzenia emocjonalne i zaburzenia nastroju,
- nerwice lękowe,
- ADHD/ ADD,
- trudności szkolne,
- zaburzenia komunikacji,
- zaburzenia mowy, widzenia, słyszenia.

Dowody świadczące o pozytywnym wpływie obecności psa na zdrowie człowieka

Przeprowadzone badania wykazały, że najniższe ciśnienie krwi, najmniejszą ilość uderzeń serca na minutę wykazywały osoby, które różne zadania wykonywały w obecności zwierząt. Podobnie wyniki uzyskano poddając badaniu kobiety z prawidłowym ciśnieniem krwi, polegającym na rozwiązaniu stresującego zadania umysłowego w warunkach:

- samodzielne wykonanie zadania,
- wykonanie zadania w obecności psa,
- wykonanie zadania w obecności przyjaciółki.

Otrzymane wyniki wykazały, że najniższe ciśnienie krwi miały kobiety wykonujące zadanie w towarzystwie psa.²

Wiele badań potwierdza, że posiadanie zwierzęcia, a w szczególności psa przynosi długoterminowe korzyści dla układu krwionośnego człowieka (ciśnienie tętnicze, tętno, puls).³

Zwierzęta mają istotnie pozytywny wpływ na rozwój dziecka. Interakcja ze zwierzętami przyczynia się do:

- rozwoju poczucia własnego ja,
- kształtowania wyobraźni,
- kształtowania różnych form zabawy, empatii, moralności.⁴
- rozwoju społecznego,
- szybszego powrotu do zdrowia,
- łatwiejszego radzenia sobie w sytuacjach żałoby – utrata rodzica.⁵
- wyższej samooceny⁶
- lepszego zachowania dzieci,
- częstszego udziału dzieci w aktywnościach pozaszkolnych (chór, treningi sportowe, kluby i koła zainteresowań).⁷
- obniżenia poczucia osamotnienia i izolacji.⁸
- podniesienia samopoczucia,⁹

² Wędrychowicz K. za: Allen i inni, 1991.

³ Wędrychowicz K. za: Friedman, Katcher, Lynch Thomas, 1980; Fredmann, Thomas, Stein i Kleiger 2003.

⁴ Wędrychowicz K., za: Ascione, 2005, Melson 2001.

⁵ Wędrychowicz K. za: Bartkiewicz, 2008.

⁶ j.w. przyp. 5.

⁷ Wędrychowicz K. za: Melson, 1990.

⁸ j.w. przyp. 5.

⁹ j.w.

- wzrostu komunikacji u osób z afazją, zarówno werbalną, jak i niewerbalną (LaFrance, Garcia i Labreche, 2007).

Dogoterapia, a problemy w nauce

Dogoterapia ma zastosowanie u dzieci z trudnościami w nauce. Każdy z nas wie, jak ważnym elementem w zdobywaniu wiedzy i rozwoju ma umiejętność czytania. Dzieci wykazujące problemy w tym obszarze są w dużo trudniejszej sytuacji niż dzieci, którym czytanie przychodzi z łatwością. Dlatego też ważne jest, aby znaleźć i zastosować takie metody nauki czytania, które podtrzymają zainteresowanie dziecka i motywację do zajęć. Jedną z takich metod jest czytanie psu, a to dlatego, że pies jest uważnym słuchaczem, nie krytykuje, nie ocenia ani nie wyśmiewa. Obecność psa, który jest tolerancyjny zapewnia dziecku poczucie bezpieczeństwa, a to znacznie osłabia zachowanie opozycyjne dziecka. Czytanie psu przy całkowitej akceptacji, braku zagrożenia negatywną oceną przyczynia się do polepszenia funkcjonowania emocjonalnego dziecka. Dziecko w towarzystwie psa, wykonując trudne dla niego zadanie, jakim jest czytanie zapomina o strachu i własnych ograniczeniach. Taka sytuacja przyczynia się do nauki czytania w atmosferze pozbawionej stresu. Natomiast nadmierne napięcie emocjonalne zakłóca proces sprawnego przebiegu procesów poznawczych. Najbardziej narażone na powstawanie trudności w nauce mają dzieci z zaburzeniami emocjonalnymi występującymi w postaci lęku przed oceną społeczną i przed niepowodzeniami (dzieci nieśmiałe, niepewne siebie).

Zaburzenia rozwoju podstawowych zdolności niezbędnych do opanowania czytania mogą być spowodowane nieprawidłowościami w funkcjonowaniu mózgu. We wczesnym okresie życia dziecka zostaje zakłócona praca tkanki nerwowej mózgu, co określa się jako mikrouszkodzenia powstałe w wyniku działania szkodliwych czynników dla rozwoju układu nerwowego.¹⁰

Jak wspomóc naukę czytania?

Przede wszystkim należy zwrócić uwagę na metody, jakie są stosowane przez nauczyciela podczas procesu uczenia.

Urszula Ordon spośród wielu innych kompetencji współczesnego nauczyciela wyodrębnia wymienia kompetencje kreatywne. Są one ważne ponieważ dzięki nim, nauczyciel potrafi w sposób twórczy modyfikować tradycyjne sposoby pedagogicznego działania, przekraczać bariery rutynowego postępowania oraz poszukiwać innowacyjnych metod edukacyjnych.¹¹

Jednym z takich nowatorskich sposobów oddziaływania jest motywowanie dziecka do nauki czytania i poprawy skuteczności tego procesu dzięki nauce z psem.¹²

Na czym polega nauka z psem?

Nauka z psem kojarzona jest z zabawą, czyli przyjemnością dla dziecka, a nie kolejnym zadaniem, któremu musi ono sprostać. Pies przyczynia się do wzrostu dziecięcych zdolności do uczenia się, zwiększa wiarę dziecka w swoje możliwości. Pies tworzy znakomite warunki do pracy terapeutycznej z dzieckiem ponieważ przyciąga jego uwagę, inicjuje przyjacielską zażyłość, jego obecność likwiduje u dziecka niepokój, złość i depresję. W każdej sytuacji zachowuje się autentycznie. Nie stwarza żadnych pozorów, niczego nie ukrywa, nie udaje kogoś innego. Pies doskonale pomaga w porozumiewaniu się. Dziecko poproszone przez prowadzącego o wyjaśnienie psu, np. znaczenia danego słowa nie będzie

¹⁰ Kulisiewicz, B., 2014.

¹¹ Kulisiewicz B., 2014, za: U. Ordon, 2004.

¹² Kulisiewicz B, 2014.

odczuwało lęku przed negatywną oceną. Będzie miało uważnego i akceptującego słuchacza. Dziecko w obecności psa nie odczuje presji, a to z pewnością przyczyni się do gotowości pokonywania przez nie wielu trudności związanych z nauką. Wejście dziecka w rolę nauczyciela, pomocnika prowadzącego sprawia, że skupia ono swoją uwagę na konieczności nauczenia psa czegoś nowego, a nie na tym, czego nie umie. Ta zamiana ról z ucznia na nauczyciela i pomocnika istotnie wpływa na poprawę wyników uczenia się u dzieci.

Literatura:

1. Bekasiewicz N. Czy zwierzęta potrafią leczyć? Terapie z udziałem zwierząt wspomagające rehabilitację osób niepełnosprawnych. Przyjaciel. Fundacja Pomocy Osobom Niepełnosprawnym. Warszawa, 2008.
2. Bekasiewicz N. Dogoterapia. Terapia kontaktowa z udziałem psów: założenia i wykorzystanie w pracy z osobami niepełnosprawnymi. Przyjaciel. Fundacja Pomocy Osobom Niepełnosprawnym. Warszawa, 2003.
3. Wędrychowicz K. Dogoterapia jako skuteczna metoda wspomagająca leczenie i rehabilitację osób z niepełnosprawnością. Prezentacja multimedialna. Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Fundacja Dogoterapeutyczna „Husky team”.
4. Popławska A. Pies. Przyjaciel i terapeuta. Programi dogoterapii przeznaczony do pracy z dzieckiem niepełnosprawnym. Przyjaciel. Fundacja Pomocy Osobom Niepełnosprawnym. Warszawa, 2004.
5. Kulisiewicz B. Dogoterapia we wspomaganiu nauki i usprawnianiu techniki czytania. Impuls. Kraków, 2014.

Agnieszka Jaślikowska-Nowak
psycholog (Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 7)